

ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКО-ЧЕСЬКИХ ВІДНОСИН

Кришук Р. М.

*аспірант четвертого року навчання за спеціальністю 032 – історія та археологія кафедри всесвітньої історії
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Українсько-чеські відносини мають понад тисячолітню історію, що починається ще з доби Київської Русі та Великої Моравії. Їхній розвиток вирізняється майже повною відсутністю конфліктів, активними культурними контактами та поступовим формуванням сучасного політичного партнерства, особливо після 1991 року. Аналіз цих відносин дозволяє зрозуміти, чому сьогодні Чехія є одним із найпослідовніших союзників України в Європейському Союзі.

Перші контакти між українськими та чеськими землями сягають доби Київської Русі. Спільна слов'янська культурна традиція, поширення християнства створили підґрунтя для взаєморозуміння між народами. Дослідники відзначають, що церковнослов'янська писемність стала одним із перших «мостів» між регіонами [1].

У XV столітті гуситський рух, що постав у Чехії, мав ідейний вплив на українські землі, зокрема в братських школах, які переймали елементи реформаторської думки [3]. Його реформаційні ідеї відгуквалися в діяльності братських шкіл та православних інтелектуальних кіл. Хоча ці контакти не були політичними в сучасному розумінні, вони заклали основу для подальшої взаємодії.

У добу національного відродження українські та чеські діячі активно співпрацювали. Чеські славісти, зокрема Павел Йозеф Шафарик і Франтішек Палацький, підтримували українську мову та культуру, сприяли поширенню українських текстів у Європі [7].

Українські студенти навчалися в університетах Праги та Брно, а слов'янські конгреси 1848 року стали майданчиком для обговорення спільних проблем народів, що перебували під владою імперій. Українські діячі, зокрема Г. Квітка-Основ'яненко та М. Костомаров, знаходили підтримку серед чеських інтелектуалів, які виступали за культурну автономію слов'янських народів у межах Австрійської імперії. Цей період заклав інтелектуальний міст між двома націями.

У 1917–1918 роках у Києві виходила чехословацька газета «Свобода», що свідчить про політичну активність чехів на українських землях та ранні контакти між народами.

Після поразки українських визвольних змагань 1917–1921 років Чехословаччина стала одним із найважливіших центрів української політичної та культурної еміграції завдячуючи реалізації урядової програми – «русинська акція» [4]. «Československá ruská akce» – це офіційна державна програма Чехословаччини 1920–1930-х років, започаткована президентом Томашем Гаррігом Масариком і прем'єром Едвардом Бенешем. Вона була спрямована на підтримку політичних емігрантів із території колишньої Російської імперії, які втекли від більшовицького режиму після 1917 року. Попри назву, програма не була «про-російською» – вона охоплювала українців, білорусів, кавказців, кримських татар, євреїв, а також росіян. Т. Масарик принципово розрізняв народи імперії та підтримував їхній культурний і політичний розвиток окремо. Завдяки цій програм українська інтелігенція змогла створити унікальні освітні інституції: Український вільний університет у Празі; Українську господарську академію в Подєбрадах; Педагогічний інститут ім. М. Драгоманова.

Після 1945 року українсько-чеські відносини опинилися в межах радянської зовнішньої політики. Україна не мала самостійності у міжнародних відносинах, а Чехословаччина стала частиною соціалістичного табору. Попри це, культурні та наукові обміни продовжувалися, хоча й у формалізованому вигляді. Празька весна 1968 року мала певний резонанс в Україні, але не призвела до реального політичного зближення.

Після проголошення незалежності України Чехословаччина однією з перших визнала її суверенітет. У 1993 році, після поділу Чехословаччини, Україна 18 лютого 1992 року встановила дипломатичні відносини з Чеською Республікою. Відкрито посольства: Україна в Празі та Чехії в Києві [2].

У 1990–2000-х роках відносини розвивалися в напрямку: політичного діалогу; економічної співпраці; культурних та освітніх програм; підтримки євроінтеграційних прагнень України. Чехія поступово стала одним із партнерів, які послідовно підтримували демократичні реформи в Україні [6].

Анексія Криму та війна на Донбасі стали переломним моментом. Чехія засудила дії Росії та підтримала санкції ЄС. Після розслідувань щодо вибухів на складах у Врбетіце (2014), у яких підозрювали російські спецслужби, у Чехії відбувся перегляд ставлення до Росії та посилились антиросійські настрої. Після 2022 року чеська підтримка України стала однією з найпотужніших у Європі: надання військової та гуманітарної допомоги; прийом великої кількості українських біженців;

політична підтримка вступу України до ЄС; активна участь у міжнародних коаліціях на підтримку української обороноздатності. Чехія стає «боеприпасним амбасадором» України, ініціювавши закупівлю сотень тисяч артилерійських снарядів для ЗСУ. Проводиться викриття російської мережі впливу, пов'язаної з «Voice of Europe» та Віктором Медведчуком. Українці стали найбільшою іноземною громадою в Чехії – понад 130 тис. станом на 2018 рік. Станом на 31 липня 2023 року понад 357 000 біженців з України отримали тимчасовий статус захисту в межах Чехії, що робить країну третім за величиною напрямком для українців у Європейському Союзі [5].

Цей період перетворив українсько-чеські відносини на фактичне стратегічне партнерство. Сьогодні відносини між Україною та Чехією характеризуються високим рівнем довіри та інтенсивною співпрацею. Українська громада в Чехії – одна з найбільших у Європі – стала важливим соціальним та економічним чинником, що зміцнює двосторонні зв'язки [9].

Українсько-чеські відносини нерідко виступають предметом наукових досліджень. Хоча слід зазначити, що аналіз стану наукової розробки теми показує, що українсько-чеські відносини досліджені нерівномірно: найкраще опрацьовані економічні та дипломатичні аспекти, тоді як комплексні політико-історичні студії залишаються фрагментарними. Найбільш дослідженими є: економічні зв'язки (торгівля, інвестиції, економічна дипломатія); становлення дипломатичних відносин після 1991 року [8]; сучасні політичні процеси та вплив російсько-української війни. Менш опрацьованими залишаються питання культурної дипломатії, суспільних контактів та довготривалих історичних зв'язків.

Таким чином українсько-чеські відносини мають глибоке історичне коріння та пройшли складний шлях від культурних контактів до сучасного партнерства, заснованого на спільних цінностях і безпекових інтересах. Сьогодні Чехія відіграє важливу роль у підтримці України, а майбутнє двосторонніх відносин виглядає перспективним у контексті європейської інтеграції та повоєнної реконструкції.

Література:

1. Грушевський М. *Історія України-Руси*. Київ : Наукова думка, 1995.
2. Субтельний О. *Україна: Історія*. Київ : Либідь, 2001.
3. Плохій С. *Брама Європи: Історія України*. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016.
4. Філіпович М. Культурно-історичне співробітництво Чехії та України: кризь призму глобальних розколів. *International scientific-practical conference "Current Issues of the World Economy, International*

Economic Relations and International Communications Amidst the Formation of a New World Order and Polarization of the World” (March 24–25, 2025). Vol. 2. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. С. 316-320.

5. Infographic – Refugees from Ukraine in the EU. European Council. October 27, 2023.

6. Magocsi P. R. *A History of Ukraine*. Toronto: University of Toronto Press, 2010.

7. Šafárik P. J. *Slovanské starožitnosti*. Praha, 1863.

8. Kovář M. Czech-Ukrainian Relations after 1991. *Central European Political Studies Review*, 2015.

9. Novák J. Strategic Solidarity in Central Europe: Czech Support for Ukraine after 2022. *European Security Review*, 2023.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-618-1-38>

ЛІДЕР ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО КНЯЗІВСТВА: ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ПРО ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Кубанов Р. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри девелопменту та просторового планування
Відокремлений структурний підрозділ «Інститут інноваційної освіти»
Київського національного університету будівництва і архітектури»
м. Київ, Україна*

Історична постать Данила Галицького посідає особливе місце у формуванні державницької традиції України. Його діяльність у XIII ст. відбувалася в умовах монгольської експансії, яка загрожувала самому існуванню Русі. Водночас князь зумів продемонструвати дипломатичну гнучкість, політичну далекоглядність та здатність інтегруватися у європейський простір, не втрачаючи власної ідентичності. Коронація Данила у 1253 році стала символом міжнародного визнання Русі та її правителя, а також важливим кроком у піднесенні авторитету держави серед європейських монархів. Актуальність теми полягає у необхідності осмислення цих досягнень як складової історичної пам'яті, що формує національну гордість та ідентичність сучасних українців. У сучасних умовах, коли питання державної незалежності та зовнішньополітичної орієнтації залишаються ключовими, приклад Данила Галицького є важливим джерелом натхнення та уроків для майбутніх поколінь.